



## Om fornyelsens fakkell

*Hermann Häring*

*Foredrag holdt den 16.10.2010 på en møde for hollandske præster, der er uden embede.*

*Oversat af Carly Majholm. Noget forkortet og bearbejdet af Kaare Rübner Jørgensen*

**Nettet er ødelagt,  
og vi er fri (Sl. 124,7)**

### **Hermann Häring**

Født 1937 i Pforzheim, Tyskland. Studerede filosofi i München og katolsk teologi i Tübingen, hvor han fra 1970 til 1980 var videnskabelig medarbejder på Institut for økumenisk teologi under Hans Küngs ledelse. Blev herefter Edward Schillebeeckx' efterfølger som professor i katolsk systematisk teologi på universitetet i Nijmegen (Holland). Efter konflikter med Vatikanet blev hans professorat 1999 ændret til at omfatte videnskabsteori og teologi. Han opbyggede da et interdisciplinært Institut for teologi, videnskab og kultur. Efter sin pensionering i 2005 bosat i Tübingen, hvor han fortsat er aktiv i Küngs "Projekt Weltethos".



Han har bl.a. skrevet bøgerne *Theologie und Ideologie bei Joseph Ratzinger*. *Die fundierte Analyse und überfällige Kritik einer zu Stein gewordenen Theologie* (Düsseldorf 2001), *Im Namen des Herrn. Wohin der Papst die Kirche führt* (Gütersloh 2009), *Freiheit im Haus des Herrn. Vom Ende der klerikalen Weltkirche* (Güterloh 2011) og redigeret "Jesus von Nazareth" in der wissenschaftlichen Diskussion (Wien-Berlin 2008), der absolut er den bedste bog, der er udgivet om pave Benedikt XVI's Jesusbog.

Der blæser ikke gunstige vinde for en fornyelse af kirken. **I 45 år har vi talt om og håbet på en fornyelse og hele tiden ladet os trøste med, at ændringerne ville indtræffe med den næste pave, med en fornyelse af Kurien i Rom, med den næste biskop i Utrecht eller hvor som helst. Da jeg i 1980 kom til Holland, fortalte en kollega mig om den vinter, der var brudt ud i landets kirke. For kort tid siden hørte jeg en kollega fra USA anvende de samme ord. Han talte ikke om kirken i Holland, men om verdenskirken. Den nuværende paves embedsperiode begyndte med det programmatisk angsts-krig: 'Relativismens diktatur'.**



Dermed placerede han sig i en romersk kontinuitet. I 150 år er Rom grebet af angst for, at en fornyelse kun kan ende i kaos. På Det andet Vatikankoncil skabte denne angst mange konflikter og forårsagede mange dårlige kompromisser i dokumenterne. I 70'erne og 80'erne betød bispeudnævnelserne i alle lande et definitivt vendepunkt. Devisen hed: Tilbage til den gamle lære, og dermed mente man: Tilbage til den gamle orden og til de autoritære forhold, hvor det er de få, der forskriver, hvad der er godt eller dårligt for alle.

I Holland forløb udviklingen mere dramatisk og mere katastrofal – men også mere ærlig – end f.eks. i Tyskland. I lang tid beholdt Holland en udtalt førerposition, og indtil den dag i dag kan tyske katolikker hos deres hollandske trosfæller se, hvad der vil blive deres skæbne med en forsinkelse på ti år. Ganske vist indhenter de tyske katolikker denne forsinkelse med hurtige skridt, for den nye sognestruktur, som blot skal skjule den dramatiske præstemangel, medfører et sammenbrud for den klassiske sjælesorg, og det gør selv tyske katolikker rasende. Pave Benedikt, som man var så stolt af i Tyskland, fremprovokerer imidlertid mere fortvivelse end begejstring; hans lederskab kan ikke mestre kriser, kun provokere. Misbrugssagerne har totalt ruineret biskoppernes troværdighed, fordi de ikke var i stand til at reagere på en passende måde. Derfor cirkulerer der i Tyskland stadig flere opråb til at protestere, bryde reglerne, yde modstand og vise målrettet ulydighed.

Men de kritiske intellektuelle i Tyskland er for længst trådt ud af kirken, hvilket ikke netop fremmer en højlydt og organiseret kritik. Dertil kommer, at 60'ernes optimister har undervurderet sækulariseringsprocessens styrke. På den ene eller anden måde har den katolske kirke mistet over halvdelen af sine medlemmer – både de moderne og de konservative. Antallet af fornyere bliver dermed dobbelt decimeret. Har vi, der er børn af Det andet Vatikankoncil, reageret rigtigt? Det ved jeg ikke. Vi vovede ikke at gøre virkelig modstand og lod de hårde kritikere stå i regnen, om de nu hed Edward Schillebeeckx eller Hans Küng. Små tegn på kritik blev fejret som heroiske handlinger, men gifte præster blev trængt ud af kirken for slet ikke at tale om ordination af kvinder. Det umættelige behov for harmoni hos katolske kristne tvang os til halve løsninger, til nostalgi og en uendelig masochisme. Vi kunne have grundlagt vort eget fællesskab, vi kunne have tvunget nogle biskopper til at træde tilbage, og vi kunne have krævet, at ærkekonservative paver skulle træde tilbage på grund af det skisma ovenfra, som de skabte. Hvad burde vi og hvad kunne vi have gjort? Jeg ved det ikke, og i øvrigt er dette spørgsmål stillet alt for sent.

Men jeg ved noget andet, og det kunne være denne dags budskab: **Bag denne nederlagets jeremiade gemmer der sig en helt anden historie. Det er historien om en fornyet kirke, altså 'en skjult kirke', som ikke blot findes i Bratislava, Brno og Prag, men også i Randstad, i Roermond og i Leeuwarden.**

Den har for længst nyformuleret de katolske strukturspørgsmål i ligeberettigelsens og demokratiets ånd, omformet kirkespaltningerne til at være interne familiære forhold, sluttet et aktivt venskab med andre religioner og accepteret det sækulære samfund, der samtidig er de nye afguders samfund. Det er historien om en kirke, som er kommet ud af middelalderens kokon, har lagt den bag sig uden den store opsigt og har begivet sig ind i den nye situation. Ved nøjere eftersyn er denne vej **ikke utroskab mod den katolske identitet, men en vendt tilbage til den.** Vi gør os fri af fortidens forsnævring, der for længst har mistet deres betydning. **Det er ikke os, men den gamle ordens mænd, der bærer bevisbyrden.**



## Vi kan fejre nye former for gudstjeneste

De kender den aktuelle situation bedre end jeg: Utilfredsheden hos dem, der i deres menighed ikke får den ugentlige søndagsgudstjeneste, og utålmodigheden hos dem, der for længst har udvidet rammerne for en katolsk liturgi. Med nye gudstjenesteformer mener jeg **de forskellige former for gudstjenester, som er opstået gennem de seneste årtier**. Det drejer sig om gudstjenester til forskellige anledninger og for forskellige grupper, katolske og økumeniske, både inter-religiøse og verdslige. Her er tale om overvejelser og samtaler, meditation og dans, møde mellem kvinder og mænd, lesbiske og bøsser, hver i deres gruppe. Kvaliteten af disse gudstjenesteformer lader sig ikke måle med troens traditionelle formler, men med den måde, hvorpå man tager fat på og oplever menneskeheden store spørgsmål, det menneskelige håb og de menneskelige grænser. **Vi deltager i dem uden dårlig samvittighed, for vi har lært af vor egen oprindelse.**

Den kristne gudstjeneste har altid været funderet på erindringen om Jesu liv og død. Men offertanken spillede ikke den store rolle i urkirken, for her herskede der en horisont, der var åben mod verden. I Didaché hedder det: 'Som dette korn blev strøet ud på bjergene og sammenbragt er blevet til brød, således skal din kirke bringes sammen fra verdens hjørner i dit rige!' Og ingen ringere end evangelisten Johannes erstatter den klassiske og for den senere tradition så vigtige indstiftelsesberetning med fodvaskningen: 'Derefter hælder han vand op i et fad og giver sig til at vaske disciplenes fødder og tørre dem med klædet, som han havde bundet om sig' (Joh. 13,5). Så sagde han: 'En tjener er ikke større end sin herre, og en udsending ikke større end den, der har sendt ham' (Joh. 13,16). Der er altså tale om et beredskab for en tjeneste, der er åben for verden og hertil hører helt afgjort de udsendtes ydmyghed. Ellers er der i en brydningstid behov for frihed og skabende fantasi. At Rom på det seneste har villet kontrollere og korrigere alle liturgiske tekster i hele verden, har ikke meget at gøre med den kristne friheds ånd.

Kære Venner, vi kan fejre nye former for gudstjeneste. Hertil hører naturligvis også eukaristien med erindringen om Jesu død og opstandelse, som vi i de seneste årtier har lært at forstå på en ny måde. Upåfaldende og for længst har vi endog taget afstand fra mange elementer i den liturgiske bevægelse, som ved Lambert Beauduin (1873-1960) og andre blev kendt i Holland. Blandt andet begejstringen for en nøje reguleret og monastisk udformet liturgi, fastholdelsen af en middelalderlig strukturmodel og frem for alt fremhævelsen af den liturgiske leder, det være sig en præst eller en biskop, som troner over menigheden. Idealet om en 'aktiv deltagelse' blev ensidigt opfattet som at overvære, og præsten fremstod som repræsentant for Jesus Kristus og handlede i hans navn.

Hvilken kontrast er det ikke til stemningen og forventningerne i dokumentet 'Kirke og embede' fra september 2007, der med sin nøgterne skildring af situationen fejrer al triumfalisme af bordet. Mange menigheders nødsituation skriger til himlen, og den teologiske bevidsthed har ændret sig: Man fejrer ikke en magisk substansforandring, men delagtighed i livet. Det drejer sig ikke om forvandling af levnedsmiddel, men om at ændre vort liv i Jesu navn. Vi fejrer ikke et kompliceret offeritual, men Guds livgivende gave og hele vort livs hengivenhed.

Dette dominikanske dokument præsenterer en given-afkald-på en biskoppelig ordineret embedsindehaver i nødstilfælde, men samtidig er det et uundgåelig og uproblematisk svar på kirkeledelsens fejltrin. Det har sine gode grunde. Men samtidig har det også sat de århundred-gamle forvredne forhold på plads. Eukaristiens vugge er og forbliver menigheden og ikke en ordineret embedsstand. Primært lever eukaristifejringen af den Ånd, der er udgydt over menigheden, og ikke af en isoleret,



magisk forberedt og tilmed udefra kommende leders fuldmagt. Ifølge Paulus er det ikke de konsekverede oblater, men menigheden, der er Kristi legeme. Efter at man i det 2. årh. kaldte menigheden 'mystisk', nedvurderede man den. Når en menighed derfor kommer sammen i Kristi navn, er Jesus midt iblandt dem. Han er virkelig til stede i deres samvær; han møder dem i deres erindring, i deres efterfølgelse af ham og i deres håb. Derfor gør enhver, der af de døbtes fællesskab er bestemt til det, menigheden handlekraftig og lader sin stemme lyde, i Kristi navn i menighedens midte uafhængig af køn, stand og andre kvalifikationer.

Jeg foreslår, at menigheder uden præst og menigheder, som har forstået denne sandhed, søger kontakt med hinanden og udveksler ideer om udformning af eukaristifejringen. Eukaristien må ikke være den storkirkelige festlige kultbegivenhed, som fik sin form i sen-antikken, altså i biskopskatedralernes tid med verdslig optrædende kirkefyrster. Jeg skal ikke dømmes herom, og jeg værdsætter biskoppernes opgave: At skulle drage omsorg for enheden, - men når man argumenterer på grundlag af det urkristelige, så kan eukaristien fejres overalt, hvor kristne – som det hedder i Didaché – kommer sammen: Sådan som det udstrøede korn bliver til et brød. Denne sammenkomst, det stedlige fællesskab er kernen, som den centrale fejring lever af. Den – og ikke hele bispedømmet – er den lokale kirke, som Det andet Vatikankoncil taler om.

## **Vi kan opleve det hellige**

Kirkeledelserne og mange af deres tilhængere er grebet af angst for, at vor kultur har mistet det hellige. Den nuværende biskop af Rom har udviklet en regulær krisehermeneutik herom. Det kan man godt forstå, for Rom anser fortsat det hellige for at være i kirkebygninger, sakrale klæder, gamle symboler, ritualer og personer, som hævder 'at handle i Kristi navn'. Jeg kan alt for godt forstå denne angst, for på en måde har den et tag i os alle. Vi led, da den hellige atmosfære, da den sakrale korpsånd og ærefrygten for de hellige handlinger ganske langsomt forduftede; men vi har nu haft 40 år til at tænke over tingene.

Vi er i stand til at følge den lange og komplicerede kulturhistorie omkring det hellige. Det var de kristne, der fjernede glorien fra de antikke guder og overførte den til deres embedsmænd, deres bygninger og handlinger – men i øvrigt ikke konsekvent, for magtens institutioner, altså kejseren og senere kongerne blev tilkendt en høj grad af guddommelig hellighed. Den kristne kirke indsnævrede det hellige mere og mere og begrænsede det hellige til dens selvdefinerede personer, lokaliteter og tider. Efter at det hellige således var bestemt udefra, gik sansen for virkelighedens mysterium i stigende grad tabt. Utrættelig blev der skelnet mellem hellig og gudløs, gudindviet og profan, religiøs og verdslig. I denne periode, hvor barokken nåede sit højdepunkt, kan den katolske kirke fremvise en triumfalistisk historie. Den har endnu i dag sine eftervirkninger i de pavelige manifestationer med hundredtusinder for ikke at tale om millioner af fans.

Først efter det 12. årh. blev menighedens leder opfattet som en eksklusivforvalter af mysteriet og adskilt fra enhver vital kontakt med kvinder, for så endelig af tridentinerkonciliet (1545-1563) at blive erklæret for at være den eneste legitime repræsentant for det hellige, en hellig person, som endog ontologisk adskilte sig fra normale kristne (23. samling, 1563). I den kirkelige lovebog fra 1917-1983 blev lægfolket – næsten kynisk – tilstået retten til 'at modtage de åndelige goder og frem for alt de nødvendige frelsebringende nådemidler af præsterne efter de kirkelige bestemmelser'.



Lad os her afbryde disse henvisninger. Jeg er overbevist om, at sækulariserings-processen i vor kultur i store træk må ses som et tilbageslag for denne umyndiggørelse. Man har erklæret verden – inklusive lægfolket – for at være principiel ikke-hellig, og verden og lægfolket har opfattet sig som sådan. Den katolske kirkeorganisation har som følge af sin embedsmæssige hellighedsmonopol lidt skibbrud. Længe syntes det hellige at være forsvundet, som om det var opløst i intet. Fortidens redningsmænd ser sig derfor konfronteret med en blivende solformørkelse. Ikke i noget andet århundrede er der blevet tordnet mere massivt mod verden, og aldrig har angsten for, at man kunne tilpasse sig verden og miste sin kristne identitet, været større. Ganske vist har Rom siden 80'erne udviklet sig til at blive specialister på religiøse manifestationer, men sansen for det hellige er for længst gledet dem af hænde. Her kan man ikke fornemme et pust fra Taizé, fra en indisk ashram eller fra en baptistisk gudstjeneste i Haarlem. Det samme gælder for de stort anlagte gudstjenester i tyske katedraler. Også her savner man atmosfæren, der bringer os i forbindelse med mysteriet. Lad os blot indrømme, at mange af os er dybt skuffede over denne udvikling. Mange af os er også nostalgisk plaget af længslen efter de gode gamle dage.

Denne ændring af erfaringer er en af grundene til, at unge mennesker hverken er at finde i de traditionelle menigheder eller i reform-menighederne. De oplever helt uhindret verdens mysterium overalt i verden, blot ikke i kirken. De søger og erfarer mysteriet i kunsten, især i musik og dans, i det uventede møde, i kærlighed og seksualitet, i deres bys mængde af oplevelser, i den uventede stilhed eller i et ord, der giver dem deres værdighed tilbage. Det hellige er overalt – man skal blot finde det.

Også på dette punkt befinder vi os efter min opfattelse ikke lang fra den urkristne situation. I kontrast til den højtudviklede ritualisering af den jødiske hverdag, og endnu mere i kontrast til den gnostiske og de hellenistiske mysteriereligioners verden bragte Jesu budskab en overmåde profan impuls.

De urkristne embeder – også embedet som leder – blev ikke benævnt med religiøse, men med profane begreber. Der fandtes 'ældste' i den jødiske synagogestruktur, 'diakoner' benævnt efter deres funktion, 'biskopper' og endelig 'tilsynsførende', som man kaldte dem i militæret eller i finansverden. Jeg vil ikke hævde, at disse embedsmænd var fremmede for det hellige. Naturligvis blev de indsat i deres embede under bøn og med viden om deres opgave. Men berøringen med det hellige kom ikke ved deres person, end ikke ved at få en særlig opgave ovenfra, men ved at arbejde midt i menigheden og sørge for den.

Her drejer det sig om tage fat på ny. Det er ikke os, der bestemmer, hvor det hellige viser sig, for det hellige viser sig for os på en uberegnelig måde. Derfor drejer det sig om at åbne øre og øjne. Det gælder også mødet med andre religioner. Harry Kuitert skrev for mange år siden: Ingen gudstjeneste og intet sakramente kan fungere om søndagen, hvis de ikke næres af hverdagens erfaringer. Vi må altså ikke overdrive vore gudstjenester, som om de er stedet for den store åbenbaring.

Samtidig må vi være klar over, at en person, der tror at handle i Kristi navn, tager fejl, hvis han ikke støttes af en kristen menighed, (Kristi legeme), hvis han ikke optager erfaringerne med det profane, det allestedsnærværende hellige og gør det muligt at følge i Jesu spor. Således kan og vil vi alle kunne erfare det hellige, og i denne forbindelse har vi ikke brug for en fader, en pastor, en gejstlig eller en hyrde. Vi behøver ikke at være præst eller pastoral medarbejder, diakon eller gudstjenesteleder. En hellig begivenhed afhænger ikke af præsten. Det er den hellige begivenhed og menighedens samvær, der giver gudstjenestelederen hans værdighed. Hvad er der derfor til hinder for, at en internt afklaret menighed selv kan fejre gudstjeneste?



## Vi kan være brødre og søstre

I Holland og i andre vestlige lande begyndte den katolske kirkes nedgang med konflikten om kirkes organisation og autoritet. I 1970 opdagede Rom igen den pavelige ufejlbarheds privilegium. Snart efter fulgte diskussionerne om præstedømmet og cølibatet. Siden 80'erne er det kvinders adgang til præstedømmet, der diskuteres. I undergrunden ulmer dogmatiske spørgsmål især om kristologi og sakramentslære, men også her hersker der forestillinger om orden i kirke og samfund, tænk bare på disciplineringen af befrielsesteologien. Med suspensionen af talløse præster – og ikke kun på grund af cølibatet – mistede kirken dens bedste præster. Denne åreladning er kirken i vore lande ikke kommet sig over. Men giver den dramatiske præstemangel, den klassiske pastorales kollaps, menighedernes sammenbrud indefra og udefra, ikke anledning til, at biskopperne tænker sig om?

Men det er kun den ene side af historien. Den anden side har i de seneste årtier ført til en læreproces, der ikke var enkel, men dog rig på velsignelse. Den havde igen sammenhæng med vor katolske socialisering i smukke ritualer og bønner, i et liturgisk kosmos, som holdt vort hjerte fanget. Jeg husker en hollandsk biskop fra koncil-generationen, der indtil sin pensionering gik den lige vej. I en situation med dyb ydmygelse fra Roms side blev han spurgt, hvorfor han ikke bortkastede hele staden, og han svarede: ”Min generation er ganske vist optaget af en oprigtig tro og af et menneskevenligt fællesskab, men vi forbliver forbundet med denne kirke med alle vort hjertes tråde”. Hvorfor? Fra barnsben har vi oplevet liturgien som en stor fest, som en engageret orientering, som en verden fuld af skønhed. Jeg kender i virkeligheden mange tidligere præster, som ikke kunne løsrive sig fra denne erfaring. Den liturgiske bevægelse havde gjort sit til dette, for i den højeste intensitet forbandt den ændringer i liturgien med håbet om mere menneskelighed, mere nærhed til folket, mere indre kraft.

Med disse relationer begyndte også for mange det brud, som de ældre oplevede som en smertelig oplevelse og de yngre som en stor og positiv erfaring. Det var bruddet med den gamle liturgi. Denne liturgi var besjælet af et højautoritært og sakramentalistiske element. Det var højautoritært, fordi alle centrale handlinger var forbundet med ordination af en biskop, som endnu i dag optræder med en kostbar stav, en frygisk hovedbeklædning og med en byzantinsk dragt. Elementer, som måske i et feudalistisk samfund var passende, men i dag kun virker unaturlige og verdensfjerne. Efter at næsten alle teologiske begrundelser for denne pontifikale selvopfattelse er brudt sammen, har hierarkiet og dets højkonservative tilhængere fået problemer. Men da vanens magt er stor, er de ikke de eneste, der beklager biskoppernes tab af værdighed.

Jeg husker et progressivt teologisk tidsskrifts årsmøde i Prag. Planlagt var en gudstjeneste, som uventet kom i konflikt med planerne om en blandet menighed. Alle ventede spændt, indtil de tilstedeværende præster blev bedt om at komme frem til alteret. Uden at tøve fulgte vore ordinerede og ret så kirkekritiske venner opfordringen, og vi følte, hvordan der pludselig opstod en kløft i vort fællesskab: Der præsterne, der var helt nær ved begivenhederne, her lægfolket, mænd og naturligvis kvinder, som måtte modtage frelsens gaver af præsternes hænder. Mange katolikker hungre ikke blot efter harmoni, men er også forblevet autoritetsfikserede.

Derfor er ”sorgarbejde” også i dag en nødvendighed. Vi må og kan kaste denne autoritetsarv overbord uden dårlig samvittighed. Vi skal glemme talen om det mystiske legeme, der ret banalt ofte bliver udlagt som en organisme, der har brug for et hoved. For alle gælder Johannes’ ord: ”Men i jer



bliver den salve, I har fået fra ham, og I har ikke brug for, at nogen skal lære jer noget (1 Joh 2,27). Det andet Vatikankoncil har utvetydigt gjort det klart, at Guds folk som en helhed går forud for enhver indre strukturering. Endog den kirkelige lovbog fra 1983 siger, at alle troende ved deres dåb 'er blevet delagtige i Kristi præstelige, profetiske og kongelige embede' (c. 204). I en tid, hvor hele det klerikale system bryder sammen, er det tid til at stille spørgsmål om kejserens klæder. Når biskopper og præster i dag fremhæver deres embedsfuldmagt, så har de også bevisbyrden. Det fortælles om den hellige Ambrosius, at han, der endnu ikke var døbt, på et barns råb blev valgt til biskop af menigheden. Efter det romerske retssystems sammenbrud i folkevandringstiden er menighedens officielle medvirken ved udnævnelsen af biskopper bortfaldet og indtil den dag i dag har man forsømt at genindføre denne demokratiske struktur. Den er kun bibeholdt i de ældre ordener (f.eks. benediktinerne og dominikanerne). Denne urkatolske struktur indebærer, at personer af enhver stand, altså også kvinder, ægtefolk, homofile kan overtage ledelsen af en menighed, lede eukaristien og undervise. Vi er alle hinandens søster og broder.

Derfor er det vor ret og pligt som søskende i erindring om Jesu død og opstandelse at fejre vor kristne tro og vort fællesskab, selv om der ikke er en præst til rådighed. For få uger siden har de tyske biskopper endnu engang irttesat en præst, fordi han – på baggrund af sager om misbrug – havde kritiseret cølibatet. Det bevirkede at en prominent journalist trak sig tilbage fra sine kirkelige tillidsposter med det argument: 'Mængden af tillid er fuldstændig opbrugt'. Det er tilfældet 45 år efter Det andet Vatikankoncil og ansigt til ansigt med den seneste udvikling har vi alle for os alle. Vi har ret og pligt til at tage tingene i vor egen hånd.

Vi lever i en sækulariseret tid, hvor kun autentiske ord og troværdige handlinger har gyldighed. Her drejer det sig om det enkle, men helt afgørende spørgsmål: Kan vi i dette øjeblik tillade, at det kristne budskab bliver skamferet af et autoritært misbrug og bliver instrument for en institutions egne formål? Det drejer sig vel at mærke ikke om, at vi igen bliver troværdige. Det vil være for lidt. Det drejer sig om argumentet: Som kristne bør vi uden forbehold leve efterfølgende Jesus, der lagde sit liv i vægtskålen for sine mennesker og blandt dem især for de retsløse. Den troværdighed, som vi derved opnår, vil kun være 'sidegevinsten', som jesuitten Klaus Mertes sagde for nyligt. Han blev kendt i Tyskland for sin indsats for misbrugte unge i Berlin.

## **Vi må påtage os en risiko**

Kære venner. Det jeg her siger, er ikke noget nyt, men det har fået en aktuel betydning. I de seneste måneder har krisen i den katolske kirke i de vesteuropæiske lande nået et uhørt lavpunkt, men trods det tænker hverken Rom eller biskopperne på en fornyelse af strukturer og spiritualitet – end ikke i deres drømme. Som hidtil bliver Det andet Vatikankoncil ignoreret. Det er ikke blot et forræderi mod den interne kirkelige fornyelse, men også skamløst, fordi det er et forræderi mod det kristne budskabs basale elementer. I de forgangne årtier oplevede vi det faktiske forfald af kirkelige strukturer, af triumfalismen, sexismen og rethaveriet. Skal vi i dag begynde forfra, indebærer det en endnu dyberegående radikalitet end den nye begyndelse for 45 år siden.

Over hele verden er en stats- og folkekirkens endeligt besejlet. Deraf følger, at vi må rekonstruere kirkens skikkelse med udgangspunkt i de første to århundreder. Ikke alle senere udviklinger eller fornyelser er dermed betydningsløse, men netop de elementer, som man tit opfatter som 'typisk katolske', og som Rom kræver overholdt som 'en katolsk kontinuitet' - netop disse elementer fortjener at blive undersøgt nærmere med henblik på deres nutidige relevans. Dertil hører præstedøm-



met i sin nuværende form, den universelle monopolisering af den kristne tro, den klerikale embedsstruktur, der frarøver menigheden alle fuldmagter og al værdighed, pavedømmets monopolrettigheder, som har fjernet sig milevidt fra den bibelske Petrus-tjeneste. Den mægtige titel som Kristi stedfortræder, legemets synlige hoved, den ufejlbarlige hyrde og lærer, der indhyller alt i en hellig tåge. Det afviger alt sammen massivt fra det bibelske budskab. Ud over Gud kalder vi ingen andre far eller mor, det sexistiske verdensbillede må vi overvinde og menighederne skal have de rettigheder tilbage, som gik til grunde med det sen-romerske riges sammenbrud. Det er nemlig dem, der skaber betingelserne for de præstelige, profetiske og pastorale funktioner.

Jeg er af den faste overbevisning, at vi for Kristi sags skyld må begynde at ændre på alt dette, ellers vil faklen i den katolske kirke ikke mere kunne brænde. Det er et befriende, men også risikofyldt perspektiv. Vi ønsker ikke en kirkespaltning, men vi lader os heller ikke skubbe ud af den katolske kirke, som det var tilfældet i de forgangne årtier. Vi ønsker ikke at grundlægge nye menigheder, selv om vi anerkender, at de allerede er opstået mange steder og må regne med at det vil fortsætte. Det er næppe muligt for disse nye menigheder at opnå en ny succession ved håndspålæggelse, men vi ved også, at man til nøds kan give afkald på den. Ingen har en masterplan for, hvordan man fornyer en kirke, men vi kan videreføre det, som allerede er begyndt. F. eks. har vi i Europa tre kvindelige biskopper og kirkerne i Utrecht-Unionen står os meget nær.

Opløsningen af de kirkelige strukturer, som fortsat vil finde sted, letter os arbejdet enormt. De, der forstår at relativere fortidens i høj grad hellenistiske dogmatiske lærebygning, finder vide horisonter. De finder også mulighed for at møde ikke-katolske, ikke-kristne og ikke-religiøse. Jesus af Nazareth, som vi kristne bekender som Messias, skabte ingen lære- og moralbygning, men en livspraksis, som solidariserede sig med spørgende og hjælpesøgende, med lidende og undertrykte mennesker.

## **Hvad kan vi gøre?**

1. Enhver fornyelse begynder med en ny selvbevidsthed. Vi kan optræde mere selvbevidste i forhold til præster og biskopper, for vi ved bedre end tidligere, at de bærer bevisbyrden for deres krav og deres handlinger over for menigheden og de kristelige grupperinger. Imidlertid ved vi på baggrund af gode kristne sammenhænge, hvor skrøbelig og labil deres autoritet er, så længe de ikke har modtaget kald eller legitimation fra menigheden. De må ikke blot regne med praktisk modstand, men kan også møde hård teologisk modstand. Det drejer sig om at afsløre autoritære ideologier som interesse- og magtbetingede, og som usolidariske.
2. Fornyelsen lever af en nøjagtig forestilling om, hvilke kompetencer og pligter et fællesskab af troende har. Ganske vist kan de ikke beskrives abstrakt, men kun i en bestemt sammenhæng. For et globalt fællesskab med 1,3 milliarder mennesker vil en stærk embeds- og lederstruktur altid være vigtig.
3. Hverken verdenskirkenes Petrus-tjeneste eller bispedømmernes ledelse skal afskaffes, men hvor de ikke fungerer, må menighederne gribe ind. Vi ønsker ikke, at diskussionerne om strukturspørgsmål degenererer til at blive et spørgsmål om magt, selv om magtinteresser altid er på spil. Men vi må endelig igen nå til en teologisk funderet diskussion og diskutere reglerne for sen-antikkens, middelalderens og den nyere tids folke- og statskirke.





4. Kristne - også katolske - fornyelser lever af at ligesindede åbent slutter sig sammen. En ny selvbevidsthed befrier os for at skulle holde noget hemmeligt, men kan samtidig blive en fare. Vi må finde nye former for strategisk planlagt offentliggørelse. Her findes der flere muligheder i dag end for 20 år siden – alene kommunikationsmidlerne tilbyder en enorm kapacitet. Denne sammenslutning skal ikke blot tjene det gensidige engagement, men også den gensidige kritik og korrektion. Fornyelse kræver kreativitet, men den må beskyttes for urealistisk ønsketænkning, nye arrogancer og for alt det, som Luther beskrev som sværmernes fare.

Endelig lever fornyelsen af, at vi ikke selv lader os opæde af kaos. Ikke alt nyt er godt. For en kristen kirkes kontinuitet er følgende elementer ufravigelige efter min opfattelse.

Vi bygger på:

- **de helliges erfaringer.**  
Nødvendig er også en ordnet liturgi, der har relation til Guds mysterium.
- **evangeliets nærvær.**  
Nødvendig er også en omhyggelig forberedt forkyndelse, som bygger på De hellige Skrifter.
- **I praksis at virkeliggøre solidaritet med andre.**  
Nødvendig er altså en livsholdning, der inkluderer en principiel og åben solidaritet og villighed til at dele sit eget liv med andre.
- **en indadtil åben, men udadtil stabil struktur.**  
Nødvendig er altså evnen til at handle i fællesskab.

Det sidste punkt er et følsomt punkt, for den bestrider udtrykkeligt hierarkiets officielle krav på at have monopol. Det af dominikanerne udfærdigede dokument til 'Kerk en Ambt' (Kirke og embede) har løst problemet klogt. Vi ødelægger ikke den officielle embedsstruktur, som selv – 45 år efter Det andet Vatikanconcil – har kurs mod ruin. Vi erstatter den i kraft af menighedens fuldmagt dér, hvor døpte mænd og kvinder forhindres i at fejre eukaristien og mødes til en handling, de selv har bestemt. Vi lader os ikke fratage retten til en liturgisk fejring, så længe der er døpte mennesker, der kan varetage den. Formelt antaster vi ikke biskops-embedet, men vi ved, at det apostolske ved kirken til syvende og sidst ikke garanteres af kæden af håndspålæggelser, for denne kæde brydes på et eller andet tidspunkt. Det apostolske bliver i første linie garanteret derved, at menigheden udgør en enhed og holder fast ved den apostolske tro, der ikke er identisk med de dogmatiske trossætninger.

5. Nødvendig er en stadig forbindelse til og samarbejde med ikke-katolske kirker. Den katolske kirke har ingen ret til at afgrænse sig fra og nedvurdere disse kirkers kirkelighed. Vi må betragte hinanden som én eneste familie. Blodslægtskab udelukker ikke forskellighed, men er giver et dybtfølt fællesskab. Jo mere den officielle katolske kirke presser os ud på kanten til hæresi eller til et skisma, desto mere har vi brug for at være forankrede i kontakten med andre kirker. Vi forudser dermed en situation, som før eller senere vil kunne indtræffe.
6. Til sidst vil jeg nævne det punkt i denne fornyelsesproces, som vil give os flest bekymringer. På den ene side er de reaktionære kræfter enorm stærke. Man kan heller ikke ubetinget hævde, at teologer og præster står på vor side. På den anden side savner reformkræfterne ny tilvækst af kritiske og selvstændigt tænkende mennesker. Ved særlige lejligheder er vi stadig stærke; den fyldte kirke ved sørgedstjenesten for Edward Schillebeeckx viste det. Hvor



mange vil komme til en sådan begivenhed om ti eller tyve år? I mellemtiden bearbejder mange deres religiøse spørgsmål ved at gå tilbage til andre traditioner. Nogle står kun med det ene ben i kirken, andre er måske overhovedet ikke mere i kirken. Men kan det egentlig ikke blot være en berigelse for kirken og kristne tradition? behøver kristendommen at føle sig truet af andre religioner? Ikke efter min mening. Men samtidig det ville være en katastrofe, hvis de kristne kilder tørrede ud. Jeg ser kun én vej, der kan føre os ud af dette dilemma. Det er nye grupperinger, som vi – de nostalgiske børn af Det andet Vatikankoncil – kunne trække os tilbage til. De yngre af os må udvikle vore ideer, selv vælge vore former for diskussion og udvikle vore egne ritualer for hvordan vi bringer erindringen om Jesus videre. For dem, der stoler på Jesu budskab, kan det ikke være så svært.

## Afslutning

Lad os altså bære faklen videre. Denne fakkel hedder ikke kirken, men erindringen om og efterfølgelse af Jesus. Det er Kristus og ikke en romersk institution, der er et lys for folkeslagene. Efter min bedste overbevisning brænder faklen uforstyrret videre. Men det er ikke nogen romantisk opgave at bære faklen videre. Fakler har det med at skulle kæmpe mod mørket. Først i kontrast til mørket får faklen lysstyrke, først i stormen opnår den sin største kraft. Alt efter vejrliget antænder faklen det, der er udtørret. I mellemtiden får man snavsede hænder, for der findes ikke fakler uden sod. Også det skal man tænke på, når vi kalder Jesus for verdens lys. Dette udsagn indeholder et stort løfte og vi bygger gerne videre på det, men at virkeliggøre det kræver besvær i hverdagen, og til trods for alt håb er dette besvær en nødvendighed.

Hermann Häring

VEOK Information udsendes til de medlemmer der har oplyst e-mail adresse og til andre som har ønsket at modtage informationerne. Hvis du ikke ønsker at modtage disse mails fremover, så giv os venligst besked.

VEOK Information vil også kunne læses på foreningens hjemmeside: [www.VEOK.dk](http://www.VEOK.dk).

Indholdet i de breve og meddelelser der bringes i VEOK Information er ikke nødvendigvis udtryk for foreningens holdninger. Citater er tilladt, forudsat tydelig kildeangivelse

Redaktion,ansvarshavende:

Jens N Buch, Madvigs alle 12, 1829 Frederiksberg C, Tlf: 3324 3040 - [fambuch@dbmail.dk](mailto:fambuch@dbmail.dk)

Foreningens formand:

Kaare Rübner Jørgensen, Peter Bangs Vej 137 3th, 2000 Frederiksberg, Tlf: 3879 1804 – [ruebnerus@gmail.com](mailto:ruebnerus@gmail.com)